

Az első léghajót, Vasson fanciá missionárius jelentése szerint, melyet 1694-ben írt (tehát mintegy száz évvel azelőtt, mielőtt még Európában tudtak volna valamit is a léggömbökről) a kínaiak 1396-ban To-Kien császár trónralépésekor, az ünnepségek alatt bocsájtottak fel. Azonban bárhogy is van a dolog, a francia Montgolfier testvérek (József és István) készítették az első léghajót, melynek burka — ők papírgyárosok lévén — papírból volt. Az első léghajó felszállásának napja 1783. jun. 4.

A két fivér egy 12 m. átmérőjű papírral bélelt vászongömböt készített. A súlya 219 kg. volt. Állítólag 200 kg. súlyt emelt fel. A gömböt füstgázzal töltötték.

★

Az első motoros repülőgépet az amerikai Wright testvérek készítették. A légsavart egy négy hengeres 15 lóerős benzínmotorral hozták üzembe. Az első sikeres repülést Orville Wright hajtotta végre 1903. dec. 17. 59 másodperelig volt a levegőben és kb. 300 m. repült.

Könyvszemle

NEHÉZ ORVOSNAK LENNI KINÁBAN

(Gervais Albert)

Egy fiatal francia orvos, Gervais Albert, Kína szívében, a Csentu-i (Szecsuan tartomány) franciskánus kórházban kap alkalmazást. A szakmájában alaposan képzett művelt fiatalember, jó porció frissességgel, életerővel vérében, aki emellett még jó fjet és bizonyos fokú egyenes gondolkodást és érzést is örökölt az ősi tartalékból, egyben a könnyed francia gondolat kifejezés és íráskészség eszközeivel is rendelkezik, tehát valaki, aki látni és felfogni akarja ami körülötte történik és emberségesen bele is folyni abba, amennyire megközelíthető számára, megírja útját Sanghaitól állomás helyéig, majd további ottartózkodásának kiütőköző cseményeit, melyek a „Kína-rejtély“ megfejtéséhez adatokat szolgáltatnak. Kína nemzeti és társadalmi léte nagy küzdelmében ma az érdeklődés egyik gyújtópontja és sokan bizonyára ezért nyúlnak a francia orvos „Nehéz orvosnak lenni Kinában“ címmel most magyarul is megjelent könyve után. Azonban, akik a mai gigászi eseményekhez kívánnak kommentárokat, útba igazításokat, csalatkozni fognak ebben az írásban, melynek az idő-

szerű tényekhez — mondhatniók — alig van kapcsolata, vagy pontosabban: csak távolról, nagyon-nagyon közvetve és egyoldalúan. Elsősorban a könyv történései már „régiek“, még a rablók és a rablótábornokok uralmának háborúskodásának korszakából valók. Igaz, hogy ez a „régén“ szinte csak tegnap volt és természetesen magában „rejtette“ (forrongó alakban) a ma kialakulásának minden feltételét — és épen ezen forrongó formák igaz képének meglátása lett volna az u. n. rejtelmes [Kína, vagy „Kína-rejtély“] helyes megfejtése. Azonban sikerülhetett-e a sok ezer-éves Kína rancos arcán ezeket a vonásokat — a fiatalság, a megújulás vonásait — felfedezni Gervais Albert doktornak, orvosiakban sokoldalú képzettségével és szolit általános műveltségével, jó fejével és jóhiszeműségével, de abszolút naivitásával, helyesebben teljes tudatlanságával, amint igazi társadalmi összefüggésekről van szó? És társaságával, a számára rendeltetett közeggel, melyben mozgott és lélekezett?! Nézzük csak: A Sanghai-i francia alkonzul lebeszéli arról a szándékaról, hogy megtekintse a kínai városrészt, mert az „tele van mocskkal és kínaival“. Ugyanígy a Hankau-i bank igazgatója, aki, barátaival együtt, nem

akar tudni a kínai világról „a ködfüggöny mögött”, a „tisztátlan viskókról, a nyüzsgő és büzlő tömegekről”, hanem mindnyájan jobban szeretik „Hankau fehér városát” (az európai negyedet) és mindnyájan „büszkék erre a művükre”, mert „az ázsiai rendetlenséggel, a hanyagsággal és mocsokkal szemben felépítették fajuk nagyságának és erejének látható tanúbizonyságát, és így érthető magatartásuk.” Hollington angol főkonzul állandó viski gőzben folytat hasonló fajelméleti párbeszédet: „Nem ismerik a mások iránti kötelességet, — t. i. a kínaiak — sem azokat a kötelességeket, melyekkel önmaguknak tartozunk . . .” Ám ma, a kínai nép nagy tömegei mint egy ember feszülnek a japán betörés erőszaka elé! Igaz tehát ez a szellemes, érdekes könyv „a lebirhatatlan szomorúság légköréből” melyben a gyilkos tudatlanság, a groteszk maradiság, az embertelen cinizmus már szinte humoros mindennapisággá enyhül, vagy fanyar, ironikus mosollyal el lesz raktározva az élet titkai, misztikumai közé — és mégsem igaz, mert a nyugati uralkodó felfogás pecsétje van rajta, mert benne mindent ennek a felfogásnak sémái, határvonalai között mutat meg. Így sikkad el, mint valami együgyű eset, groteszk epizód a többi groteskség között, a dühös tömegekből kihallott kiáltás: „Le az idegenekkel, öljétek meg a kutyákat!” Igaz, hogy a könyv látókörében legfentről a háziszolgákig lemenőleg minden gondolat és tett mozgatója a csirkefogóság és babona, hogy az egyedül hatásos érvék a félrevezetés és a megijesztés, hogy ez a tábornok, kereskedő, szolga ősrétege a kínai társadalomnak teljesen távol áll a nyugati ember tudás- és morál hagyományaitól. Jobb nyugati orvos előtt például érthetetlen, mit képzel a pénzes kínai, amikor előrehaladott tuberkulózisa ellen olyan drágább orvosságot kér, mely nem

hosszú idő alatt, hanem azonnal meggyógyítja, míg a kínai tolmács előtt az érthetetlen, hogy az orvos olyan ügyetlen és elszalasztja a legjobb alkalmat, hogy egy 200 dollárt keressen — holott a páciens, aki koporsóba kereskedő, szintén félrevezeti vevőit, akiknek fenyőfa deszkát ad el bükkfának. További érdekességek: a lánykereskedés Kínában is becstelen foglalkozás, de a feleségét, akivel szabadon rendelkezik, eladhatja a kuli. Vagy: a hulla boncolásért a tömeg hagyományi okokból meg akarja lincselni az előadó orvostanárt és a hallgatókat, mire az új kormányzó élveboncolást ajánl egy elfogott u. n. bűnösön (vagyis ellenfélen) saját kíváncsi jelenlétében, mert ez, mint büntetés per sze megengedett stb. stb. Mindez igaz kép és szerfelett meglepő, de ugyanakkor adoma, borzongató csemege kiváltságosak és különállók lakomáján, mert olyanok szemelátása, akik csak a halál áldozatait láthatják meg az új élet felserkenése közepette, tehát tulajdonképpen azok lemondó misztikuma, akiknek misztikumba kell ütközniök és a misztikum előtt meg kell állniok, leejtett kézzel, tehetetlenségükben esetleg ironizálón tréfára fordítva a dolgot. Ez Gervais könyvének a hangja és látása. Küzködik a népi lélek érthetlenségével, irracionálisával. Szokások és szállóigék gyöngyeit forgatja maga előtt, és azokban a kínai szellem „örök” megnyilvánulásait látja. „Jó vasból nem lesz szög, becsületes emberből nem lesz katona”: Valóban így érzett a politikátlan nép a rabló-tábornok zsoldos hadai idején, de igaz-e betűszerint ez, a mondás ma, amikor ott az asszonyokig mindenkit mozgósítottak? Bizony, mintha Gervais könyve — akaratlanul — leginkább arról tenne tanúságot, hogy erre a forró talajra átlántált konzulok, orvosok és egyéb értelmiségiek vártája (sőt a különben ügyesen dolgozó misszióké is) bizony nem volt eléggé magas a messze körültekintésre. Mert csak az évez-

redes, ma már csak bomladozó és bomlasztó hagyományok képviselőivel, egy talaját vesztett, degenerálódó réteggel kerültek szembe, és alapos leckét kaptak a kínai

néptől, amely a társadalmi szervezkedés és népi önvédelem hatalmas előretörésével áll előttünk.

SZERB GYÖRGY

Krónika

— Beográdban és Zágrebben nagy sikerűk volt a macedon énekeseknek. Klasszikus szépségű táncokban sok rokonvonalst lehet felfedezni a szintén hegyilakós baszk nép táncjaival. Dalaik és táncok hű kifejezői nehéz életüknek.

— Az idén építik New-Yorkban a világ legnagyobb tüdőbeteg-szomatóriumát 1600 ágygal. A szomatórium úgy lesz építve, hogy a napfényt a maximumig ki lehessen használni.

— A beográdi népnevelési szövetkezet tanfolyamán egyetlen résztvevő parasztasszony sem tudta megmondani, hogy hány éves.

— Hen Po Zrk. kínai filmszínész, belépett a kínai néphadseregbe és a fronton bátorságával tüntette ki magát.

— A román tanítóképző iskolákban bevezették mint kötelező tantárgyat a magyart, német, orosz és bulgár nyelvet, hogy a tanítók előadhassanak az illető kisebbségi iskolákban.

— A horvát paraszt-festők sikeres beográdi kiállításuk után most Kragujevácon és Pozsarevácon állítanak ki. A kiállításokat a beográdi egyetemi hallgatók szervezik meg. Szerbiában ez az első eset, hogy a közönségnek alkalma van megismerkedni horvát festőművészek alkotásaival.

— Magyarország és Románia után Jugoszláviában a legnagyobb a csecsemő és gyermekhalandóság Európában, sőt nagyobb, mint Törökországban és Japánban. Nálunk háromszor annyi csecsemő hal meg, mint Svédországban, négyszer annyi mint Norvégiában, ötször annyi mint Ujzéládon.

— A német-magyar viszonyt az utóbbi időben számos incidens zavarta meg. A ruszinszkói választással kapcsolatban, amelyet a magyarországi sajtó „a brutális erőszak és az átlátszó csalás beavatkozásának” minősít, éles vita támadt a „Völkischer Beobachter” és a „Pester Lloyd” között.

Még nagyobb szenzációt váltott ki a pécsi u. n. német kisebbségi bál, amelyen megjelentek a bajtársi szövetség tagjai, akiket hangszórókon szólítottak fel a terem elhagyására. Később, mikor a diákok újra megjelentek, egyenruhás rendezők vezették ki és szidalmazták őket.

— Tíz év óta most voltak először Varsó és a többi lengyel nagyváros utcáin nyílt németellenes tüntetések. A rendőrség meg sem kísérelte a tüntetőket (nationalista diákokat) szétszórni és csupán a német követség mgvédésére szorítkozott.

— Az új jugoszláv kormány betiltotta a beográdi „Balkan” című népellenes úszító lapot.

— Annak ellenére hogy Jugoszláviában 300.000 faeke van még használatban, egy vaseke vámja 300—500 dinár, ugyanannyi mint egy zongoré.

— „Ahány nyelvet beszélsz, annyit embert érsz”, mondja a közmondás. Úgy látszik az amerikai multimilliomosok nem sokat érnek, mert egy amerikai lap szrint 150 amerikai multimilliomos közül csak öten beszélnek az angolon kívül még egy nyelvet.

— A spanyol nacionalisták megtiltották a „felszabadított” Katalóniában a katalán nyelv használatát.